

Волошина Г.П.

*канд. пед. наук, доцент кафедри фахових
методик та інноваційних технологій УДПУ*

Волошин П.М.

*канд. пед.наук, доцент
кафедри музичного мистецтва*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ВИРАЗНОМУ ЧИТАННЮ

При підготовці студентів до формування навичок читання особливу увагу слід приділяти насамперед *виразному читанню*. Але, як показують наші спостереження та вивчення досвіду роботи вчителів, саме цій проблемі на уроках читання приділяється досить мало уваги, тобто, спостерігаються в цьому плані значні методичні прорахунки. У більшості випадків зусилля вчителів зводяться лише до того, щоб діти при читанні дотримувались пунктуаційних знаків у кінці речення і читали голосно. Але цього замало. В першу чергу необхідно зосередити увагу на тому, щоб допомогти учням дібрати необхідні засоби виразності, виходячи із розуміння змісту прочитаного, глибокого проникнення в нього і прагнення передати при читанні своє ставлення до цього змісту, окремих героїв, картин, висловити свою моральну оцінку подіям і вчинкам дійових осіб.

На уроках читання серед багатьох завдань ставиться і завдання навчити дітей переживати ті чи інші почуття, що викликаються різними діями і вчинками, власними і чужими оцінювати їх, виходячи із засвоєних уявлень і понять про моральні норми. Сам твір тільки орієнтує вчителя на емоційний розвиток дітей. У цьому контексті від учителя, від методів і прийомів, які він використовує, багато в чому буде залежати і те, які почуття виникнуть у школярів при роботі над твором. Отже, навчати виразно читати потрібно під час аналізу твору, а не після, так як це в основному прийнято в практиці школи. Матеріал для читання у кожному класі дозволяє підняти школяра на нову щабліну в розумовому, духовному, моральному

естетичному, економічному, екологічному відношенні на основі нового, більш складного осмислення життя.

У методичній літературі як важливі умови оволодіння школярами основами виразної мови визначають: 1) уміння розподілити своє дихання у процесі мовлення; 2) оволодіння навичками правильної артикуляції кожного звука і чіткою дикцією; 3) володіння нормами літературної вимови. Звичайно, ці умови важливі не тільки для розвитку навички виразного читання, але й в цілому для виразного мовлення.

Підготовку до виразного читання умовно ділять на три етапи:

- 1) в'яснення конкретного змісту твору, аналіз мотивів поведінки дійових осіб, в'яснення ідеї твору. Інакше кажучи: осмислення ідейно-тематичної основи твору, його образів у єдності з художніми засобами;
- 2) розмітка тексту: відзначення пауз, логічного наголосу, визначення темпу, тону, сили звучання при читанні;
- 3) вправи в читанні (можливе повторне читання, поки не вдається голосом передати ставлення автора до подій, що описуються в тексті і дійових осіб. Але, як уже було сказано раніше, вся робота проводиться під час аналізу тексту, а не на заключному етапі роботи над ним, як це прийнято в практиці роботи школи. Аналіз змісту і ідейного спрямування твору включають в себе і навчання виразному читанню; вони виступають у певній єдності.

Міра виразності слова вчителя, впливу його на школярів знаходиться у прямій залежності від міри засвоєння ним підтексту. Коли вчитель читає на уроці, він віддає набуте у процесі попередньої роботи над собою у процесі підготовки до уроку читання. Що можна запропонувати вчителю при підготовці до виразного читання?

1. Постійна підготовка, спрямована на удосконалення власного мовлення: систематичні вправи з техніки мовлення: дихання, дикція, голос, використання досвіду майстрів художнього слова, використання

грамзапису на уроках читання, запис на магнітофон власного читання з наступним його прослуховуванням і аналізом.

2. Безпосередня підготовка до конкретного уроку:

а) читання про себе з виділенням головної думки твору (чим хочу схвилювати слухачів, що хочу передати, які почуття збудити);

б) поділ твору на частини, усвідомлення головної думки кожної частини, розстановка логічних наголосів, психологічних і логічних пауз, перевірка читання деяких слів за словником;

в) тренувальне читання: читання вголос всього тексту чи складних його частин, виявлення підтексту твору;

г) міміка, інтонація (постійне звертання до дітей), жести, не гра, а переживання разом зі школярами.

Розвиваючи індивідуальні здібності школярів, майбутнім учителям не слід спрямовувати учнів лише на слуховий зразок читання, а домагатися шляхом постановки творчих завдань власного виразного читання, власної інтонації, власного вираження почуттів.

Вимагаючи від дітей читати виразно, потрібно пояснювати їм, що значить виразно читати:

- уявіть те, про що читаєте;
- поставте перед собою завдання: “яке авторське і моє ставлення до персонажів твору? Які почуття я можу передати при читанні?”
- читайте, чітко вимовляйте слова і закінчення в них;
- виділяйте голосом важливі слова і думки, дотримуйтеся розділових знаків.

Література

1. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах.- К.: Освіта, 2007.- 250 с.
2. Явоненко М. Емоційно-чуттєві чинники розвитку літературно-творчих здібностей школярів // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. - 2007. - №5. - С.13-16.

